

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze

Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Scrisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Mersul crizei.

Sibiu, 5 Iunie n.

Ne aflăm încă tot în plină criză de guvern, pentru că până în momentele scrierii acestui articol ea n'a fost rezolvată și noul guvern n'a fost numit din partea Maiestății Sale, Regelui Carol. În cursul săptămânei trecute, afară de fostul ministru prezident, Alexandru Wekerle, a mai fost primit în lungă audiență din partea Monarhului și fostul prezident al camerei ungare, Ludovic Návay, care întocmai ca și Wekerle, după sosirea sa acasă dela Viena, a avut consfătuiri cu mai mulți politicieni maghiari, aparținători diferitelor partide.

Alți politicieni maghiari nu au mai fost chemați în audiență, pentru că Maiestatea Sa fiind ocupat cu alte afaceri însemnate, a întrerupt ascultarea lor pe câteva zile. E vorba însă, ca Vineri și Sâmbătă să se continue audiențele, și probabil că va urma imediat și luarea hotărârii finale din partea Coroanei în chestia crizei.

Spre a ușura cât se poate mai bine rezolvarea ei, Maiestatea Sa a trimis la Budapesta pe ministrul comun de finanțe, baronul Stefan Burian, cu însărcinarea, după cum se afirmă, ca să lămurească cu politicienii maghiari unele chestii, cari stau în legătură cu criza și cu rezolvarea ei.

Pentru a-și împlini încredințata misiune, baronul Burian a avut lungi consfătuiri cu contele Tisza, apoi cu Wekerle, cu contele Andrássy, cu contele Károly Mihail, cu Ioan Molnár din partidul popular, cu vice-prezidentul camerei ungare Szász Carol, cu prezidentul partidului național al muncii, contele Kluen-Héderváry, și cu alții. Baronul Burian a făcut deci tot ce s'a putut, pentru că, după zărele din Budapesta, să-și câștige o orientare sigură asupra situațiunii, spre a putea refera Maiestății Sale cu toată exactitatea despre ea.

Cei din partidele opoziționale au primit cu oarecare rezerve misiunea baronului Burian, din motivul, că baronul trece în fața lor de amic și aderent al contelui Tisza; iar partidul muncii privește cu liniște, atât la misiunea baronului Burian, cât și la desvoltarea lucrurilor, așteptând rezolvarea crizei. Acest partid e hotărât să nu se abată dela linia de conduită pe care și-a stabilit-o imediat după retragerea guvernului contelui Tisza, anume: să voteze noului guvern, și în cazul, dacă va fi format din minoritatea parlamentară, toate necesitățile de stat, dar în chestia reformelor electorale îi va face cea mai energică opoziție, dacă ar veni în fața dietei

cu un proiect de lege, care merge mai departe cu concesiunile decât contele Tisza. Greutatea rezolvării crizei reșede deci în reformele electorale, dorite de țară, promise de coroană, dar împedecate încă de politicienii dela conducerea țării.

Capitala pentru votul universal. Într-o ședință extraordinară, ținută Sâmbătă după amiază la orele 4, reprezentanța capitalei și reședinței Budapesta a votat cu unanimitate un proiect de conclud, de cuprinsul, că «salută cu patriotică însuflețire și omagială supunere pe Maiestatea Sa, Regele, care cu splendoarea și vaza Coroanei a sigilat adevărul, că poporul înarmat prin vărsarea sângelui, iar cel de acasă prin muncă, și-a câștigat îndreptățirea de a conduce și în pace destinele patriei». Își ridică deci și acuma, ca de mai multeori în trecut, glasul în favorul dreptului electoral universal, egal și secret. Se va trimite Regelui adresă omagială în acest înțeles.

Socialiștii maghiari și pacea. În fața comitetului olandez-scandinav, care pregătește materialul pentru congresul socialștilor de preînțelegere, planuit a se ține în Stockholm, s'a prezentat în 29 și 30 Mai și delegația socialștilor din Ungaria și a făcut declarațiuni în chestia păcii. A spus, că dorește o pace fără anexiuni și fără despăgubiri. Statele ocupate să fie toate politicește deplin restaurate, cu ajutorul statelor la cari a aparținut fiecare din ele în cursul războiului. Excepție să se facă cu Belgia, căreia Germania s'a obligat să-i dea despăgubiri, eventual se contribuie la restaurarea ei toate statele beligerante, și apoi cu Sârbia, care e prea săracă pentru a se putea singură reculege, deci și pentru ea se cere ajutorul colectiv al puterilor mari. Mai departe să i se dea eșire la mare, pe lângă o politică bună comercială din partea Austro-Ungariei, având aceasta se stea în raporturi bune cu Sârbia. În privința Alsaței și Lorenei să se înțeleagă socialiștii germani și francezi între oială. Referitor la Polonia sunt și socialiștii maghiari de părere, că au se fie unite toate teritoriile locuite de poloni la un loc, dar la tot cazul să se dea libertăți naționale și garanții pentru posibilitatea desvoltării pe seama acelor, cari rămân în alte legături de stat. Ce se atinge de chestiile naționale din Austro-Ungaria, ele se nu fie rezolvate prin împărțirea monarhiei, ci prin reforme largi democratice, prin autonomie națională și prin liberă desvoltare culturală și economică, în cadrele actualei formațiuni de stat. Coloniile ocupate încă se fie redacte celor ce le-au avut mai înainte. Delegația și-a exprimat apoi părerea, că în loc de a se discuta chestia, că cine poartă vina pentru război, socialiștii se lupte în țările proprii în contra relelor de acasă: în Franța în contra naționalismului, în Prusia în contra birocratismului și a junker-ismului, în Ungaria în contra subjugării naționale și sociale, și în urmă s'a angajat se lupte aici, acasă, pentru deplina democratizare a Ungariei. — Lunga declarație a socialștilor maghiari, din care am extras pe scurt părțile acestea — a fost telegrafată din Stockholm în toate părțile și s'a publicat în toate foile mari din lume, deci și în cele dela noi. S'a dat însă imediat după publicare, atât dela Budapesta, cât și dela Viena, un comunicat, în care se spune, că socialiștii dela noi au făcut declarațiile în numele lor, nu în al guvernului ungar, ori în al ministrului de externe dela Viena, căci din parte oficioasă n'au fost imputerniciți să le facă, și nici nu sunt aprobați în procedura lor.

Limitele artei de război.

II.

Toate succesele mari militare din războiul acesta au fost repurtate de armatele împătritei alianțe. S'a întâmplat și la noi, în cursul celor trei ani, câte o schimbare parțială în posturile cele mai înalte de conducere, dar ea a fost determinată de precumpăniri de oportunitate și la nici un caz nu a urmat ca o reparație necesară a vreunei incapacități eșite la iveală. Toți marii noștri beliduci, cari și-au schimbat cercul de activitate, ca Arhiducele Frideric, Conrad, Falkenhayn, Hindenburg, Arz, în momentul despărțirii de postul de conducere avut până aci, au putut să privească îndărăt la un șir bogat și lung de splendide învingeri, legate de cucerirea de țări întregi, și toate legate de numele lor, devenite nemuritoare pentru totdeauna.

În acest război, mai gigantic decât toate câte au fost purtate pe pământ, două potenze deosebite s'au porat una în contra alteia, iar a li putut subjugă de tot una pe alta: superioritatea spirituală de o parte, și cea numerică de cealaltă parte. Triumfurile militare ale aliatei noastre conduceri de armată asupra majorității contrariilor au fost extraordinar de mari. O frântură din succesele noastre de arme de pe câmpurile de luptă ar fi fost din belșug suficientă, pentru a termina orice alt război, purtat în cadrele raporturilor de ordinioară. Dar oricât de admirabile au fost și sunt încă în continuu prestațiunile armatelor noastre pe câmpul de război (dovadă luminoasă e splendida și victorioasă apărare a aliaților noștri germani în contra ofensivei de milioane a antantei între Arras și Auberive), totuși nu s'au dovedit până acuma de destul de puternice, pentru a face să fie inofensiv factorul principal pe care-l are contrarul la dispoziție: *preputerea numerică*.

Cel mai scrupulos critic priceput n'ar putea să croiască asupra trupelor noastre împreună luptătoare și luate din armatele împătritei alianțe verdictul, că n'ar fi satisfăcut tuturor așteptărilor, pe cari experiența scoasă din războaiele de mai înainte poate peste tot să le lege de soldați. În realitate eroii noștri și conducătorii lor, dela cel mai de jos, până la cel mai sus pus, au trecut cu mult peste aceste așteptări. Prin urmare, cel puțin prestațiunile puterilor din împătrita alianță avându-le în vedere, nu se poate vorbi despre vreo decădere a artei de război, care ar fi fost documentată în această puternică probă de războire.

Cu mult mai corect e când se recunoaște, că arta de război a celor mai moderni beliduci ai noștri și vitejia și perseverența ofițerilor și soldaților noștri s'au ridicat la o înălțime, care lasă cu mult îndărătul ei tot ce s'a produs în război în vremile de mai înainte. Ce e acum să stai o oră

numai în focul concentric, pe care nervii soldaților noștri trebuie să-l supoarte, în comparație cu sărăcăciosul efect al gloanțelor eșite din tunurile cele vechi, cari se umpleau pe dinainte?! Ce e oricare din luptele noastre lungi de acuma, pe lângă bătălia dela Waterloo, Custozza, ori Sedan, cari, fiecare din ele, de dimineața până seara a decis soarta întregului război?! De câte mii de ori s'a repetat și s'a întrecut eroismul lui Leonida și al celor trei sute de spartani dela Thermophile. Războiul acesta are legioane de «baterii de ale morților».

Dar la orice mărime titanică să se fi ridicat fiecare soldat dintre ai noștri în războiul acesta, cu mult mai sus decât orice medie a omeniei, cu umflarea războiului în forma unui adevărat potop arta noastră de război a putut, ce e drept, să țină pas, dar n'a putut să se ridice deasupra. Ar fi cu nedreptate și ar forma dovada nepriceperii, dacă s'ar pretinde, ca cu prestațiunile de pe câmpul de război să se facă mai mult decât s'a făcut până acuma. Dacă armatele noastre eroice n'au putut încă să forțeze decidera în război, aceasta arată tocmai, că războiul mondial a luat dimensiuni, față de cari arta de război a trebuit să-și păstreze limitele naturale.

În măsură mai potențată decât oricând mai înainte s'a urcat și voia de jertfire și puterea de rezistență a popoarelor purtătoare de război în acest măcel de aproape trei ani, și anume, nu numai la popoarele din alianța împătrită, ci și la contrarii noștri. Mai mult de cum ar cere conștiința omului singuratic luptă astăzi și participă la lupte fiecare, deci și cei ce stau departe de buibul tunurilor, și dintr'o parte și din alta. Forțele luptătoare, pe cari le-au trimis dușmanii noștri în contra noastră la începutul campaniei, de mult nu mai există. Toate au fost bătute, rând pe rând măcinate, masele din cari erau formate omorâte, luate în captivitate, resfirate. Dar în locul capetelor tăiate, hidrei i-au crescut capete nouă, mereu nouă, și tot mai multe! La aparență războiul nu poate să nimicească atât de repede viețile în cuprinsul său, pe cât de repede poate voința de război să suplinească totdeauna locul rămas gol pe urma distrugerii. Problema artei de război era totdeauna aceea, de a da lovitură nimicitoare puterii luptătoare dușmane. Și lucrul acesta l'a săvârșit arta noastră de război și în războiul acesta, cu cinste. Ea a pus sub genunchi în întregime nu una, ci mulțime de armate dușmane. Dar unde popoare de cincizeci și de o sută de milioane vreau să ducă în mod activ și pasiv luptă până la extrema încordare de puteri, unul în contra celuilalt, acolo înceată dela sine orice purtare regulată de război și încăerarea reciprocă primește caracterul unui eveniment elementar, asemenea oricărei descărcări a puterilor mari ale naturei, cari pun în mișcare pământul și vreau să-l treacă prin prefaceri.

